

Bavnen

Vejlby-Strib Lokalhistoriske Forening

21997

Formand:

Skjold Christensen 64 48 12 41
Hovkrogevej 35, Kustrup

Næstformand:

Jørgen Lundsgaard 64 40 18 80
Lerbjergvej 9, Vejlbj

Sekretær:

Finn Lopdrup Faulk 64 40 10 63
Toppen 34, Strib

Kasserer:

Arne Schmidt Andersen 64 40 10 53
Nørre Allé 37, Strib

Bestyrelsesmedlem:

Preben Lindvig Hansen 64 40 63 38
Tårupvej 31, Røjle-Tårup

Suppleanter:

Ketty Hansen
Kirsten Faulk

Revisorer:

Børge Jensen
Knud Warming

Revisorsuppleant:

Anna Kierkegaard-Hansen

Hvordan bliver man medlem?

Man kan ringe til et af bestyrelsesmedlemmerne, eller man kan indsende kontingentet til giro nr. 9 86 21 37, Vejlbj-Strib Lokalhistoriske Forening, Nørre Allé 37, 5500 Middelfart. Kontingentet er 50,00 om året pr. husstand.

Enkeltpersoner i den gamle Vejlbj-Strib kommune betaler kun 35.00, - mens andre enkeltpersoner betaler 50.00

Bavnen

Vejlbj Strib Lokalhistoriske Forening

Nr. 2

1997

INDHOLD:

Karensminde	1
Drukneulykke	6
Landstingsmand	
Petersen-Røjle	8
Brev til H. C. Andersen	14
Små træk fra Vejlbj Sogn	17
Strib Kirkegård	20
Fattiggården "Fælleshaab"	22
Sagn	23
Stribs første skole	23
Archaluis Kalaizian	24

Redaktion: Kirsten Faulk
Trykning: DS-TRYK, Fredericia
ISSN 0906-5008

SATS:

Poul Erik Nielsen/
Jens Ulrik Thomsen

Næste nummer udkommer
februar 1998

Deadline 15. december 1997

Forsiden: Strib Fyr
Tegning af Bent Maltha
(22 danske Fyr, Erichsen 1982)

Karensminde.

Af Knud Madsen.

Karensminde var oprindelig en fæstegård under Hindsgavl beliggende i Staurby. Efter en brand omkring 1794 blev gården flyttet ud på Staurby Mark tæt ved Lillebælt.

Fæsterne.

Gennem mange generationer var det samme slægt, der sad som fæstere på gården. Som den første kendes Hans Andersen Buuse, der var tre gange gift. Han var født ca. 1677 og døde 1740. Ved det nye fæste deltes gården således, at den ældste Søn, Ole Hansen Buuse, fik fæstebrev på den halve gård. Han var født i 1715, og da han døde i 1753, giftede hans enke, Marie Hansdatter, sig med Anders Andersen. I 1794 var halvgården overgået til Ole Hansen Buuses ældste Søn, Ole Olesen. Det var på dette tidspunkt, at Staurbys udskiftning fandt sted, og at gården i forbindelse med en brand hermed blev flyttet ud på marken. I 1819 overgik gården til Ole Olesens Søn, som også hed Ole Olesen. I 1859 gik gården videre til dennes søn, som også hed Ole Olesen. Han var født i 1834 og døde på gården i 1915. Han blev gift med Karen Dorte Pedersen, som levede fra 1834 til 1912. Ole Olesen bestred adskillige offentlige tillidshverv. I 1912 købte han gården fra Hindsgavl til fri ejendom; men da han døde i 1915, gik gården ud af slægtens eje. Landbrugsarealet omfattede da 30,4 ha. I årene herefter må arealet beliggende mellem Ulletved og Skærbæksmølle og grænsende ud til Lillebælt, være solgt til den kommende Strandvejsbebyggelse. Dette areal kaldtes dengang "Krogen".

Et skeletfund.

Under grusgravning på toppen af Tornbakken - en del af Karensminde areal - afdækkede ejerens Søn, Jens Olsen, den 1.4.1913 et ca. 1½ m langt skelet. Sagen blev meldt til politiet; men skelettet viste sig at være så gammelt, at der ikke blev tale om en retslig undersøgelse. Tornbakken ligger tæt ved Skærbæksmøllevej, og en ejendom her fik senere navnet Tornbakken, ligesom familien i ejendommen antog navnet Tornbak.

Granly.

Det var formentlig omkring 1915, at en mindre del af gårdens jorder udstykkedes til et husmandsbrug, "Granly", som sønnen Jens Olsen overtog. Dette brugs jorder strakte sig som en lang strimmel fra Karensminde mod nord øst om Staurby Skov, til det mødtes med Bøgedalhusets jorder. Jens Olsen havde et par grusgrave. Den ene lå, hvor nu Andelsskolens parkeringsplads er placeret.

Gårdfæster Ole H. Olsen, Staurby, dat. 1897-1901.

Foto: Carl Liisberg, Middelfart.

ret; den anden kan stadig ses som et skovbevokset hul omtrent 100 m syd herfor. I 1931 må Jens Olsen være død, for da solgte enkefru Olsen "Granly" til Den danske Andelsskole. Stuehuset tjente herpå som lærerbolig, medens landbruget blev drevet videre. Herfra blev der i årene fremover leveret kød, grøntsager og frugter til skolens køkken; men i 1965 blev "Granly" nedrevet i forbindelse med en udvidelse og udretning af Skovsvinget. Størstedelen af landbrugsjorden indgik herpå i et parkeringsområde, som blev etableret i forbindelse med den projekterede motorvej.

Frøavler Boesen.

Efter Ole Olesens død i 1915 blev Karensminde annonceret til salg, og i juli blev gården overtaget af frøavler J. Boesen for 70.000 kr. Han tilkøbte jord, så ejendommen efterhånden omfattede 72,8 ha. Herudover ejede han bl. a. teglværket, der lå mellem Karensminde og Middelfart, et areal på

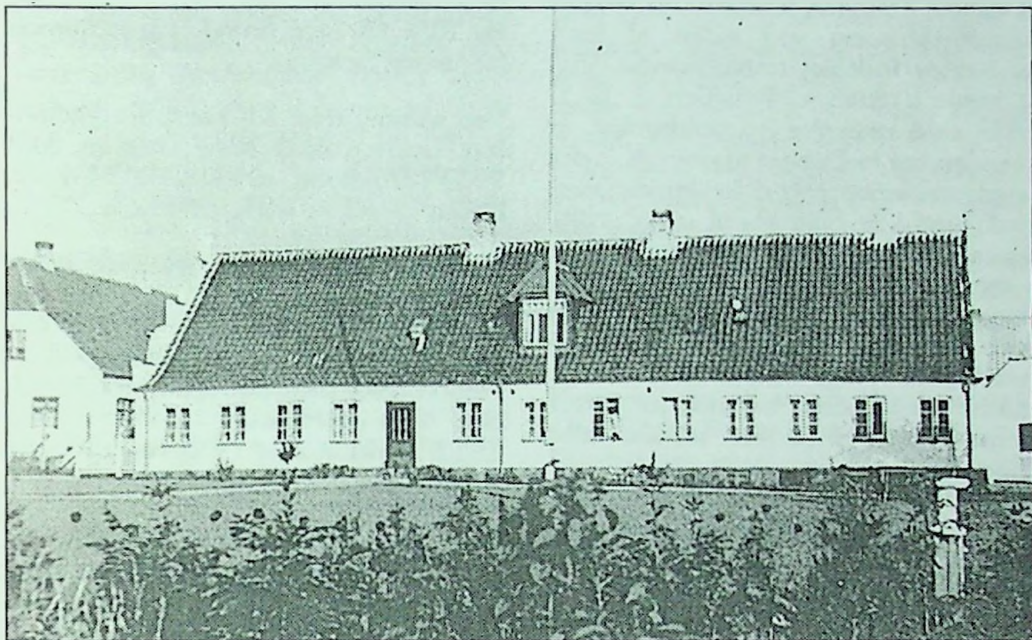
Middelfart byjorder og det nu nedrevne "Frølager" på Hans Bangsvej i Middelfart. I 1926 gik han fallit. Boesens ejendomme kom på tvangsauktion, og Disconto-Instituttet fik Karensminde udlagt som ufyldstgjort pantnaver for 150.000 kr. Nogle få dage senere blev gården og teglværket solgt for 165.000 kr. til proprietær Niels Rasmussen fra Hølken i Østjylland.

Niels Rasmussen.

I Niels Rasmussens tid beskrives den firlængede gård således: det grundmurrede, hvidkalkede stuehus med tegltag havde svungne gavle; de to længer, som indeholdt henholdsvis kostald og svine- og hestestald, var opført i bindingsværk med maledede stolper og stråtag, og endelig indeholdt den sidste længe, som var grundmuret og med tegltag, fodermesterbolig, værelser og vognport. Hertil kom adskillige ud- og tilbygninger. Besætningen bestod af 34 malkekøer, to tyre og 30 stk. ungkreturer af rød dansk malke race. Mælken

Angiveligt Jørgen og Sten Boesen på gårdspladsen

Karensminde, Karensmindevej 18, set fra haven. Foto: Lotte Jørgensen, 1937

solgtes til Sindssygehospitalet i Middelfart. Der holdtes som regel seks arbejdsheste og desuden anvendtes en traktor. Der leveredes årligt ca. 300 slagtesvin, og fjerkræholdet var på ca. 150 høns. Det kneb imidlertid Niels Rasmussen at drive Karensminde rentabelt. I december 1932 tog Fyns Kreditforening gården som brugeligt pant og indsatte landmand Willy Sørensen som bestyrer. Ved tvangsauktionen d. 1. 2. 1933 fik Willy Sørensen gården tilstået ved et bud på 116.000 kr. Den virkelige købesum var dog 125.000 kr. samt halvdelen af salgsomkostningerne. I de kommende år solgte Willy Sørensen et par mindre arealer fra gården, bl. a. to tdl. til Andelsskolen.

Gården brænder.

Den 25. 5. 1939 blev en skæbnedag for Karensminde. Ved halvtretiden om

eftermiddagen opstod der brand i gårdens østlige længe, og i løbet af en halv times tid stod samtlige udlænger i flammer. Middelfart Brandvæsen nåede hurtigt frem, men formåede ikke den næste time at finde vand til slukning af branden. Først da Falck fra Ejby og senere fra Årup samt Brandvagten fra Kauslunde kom til stede, organiseredes arbejdet. Stuehuset blev dækket med skum og reddedes. Vand fik man fra Andelsskolens brønd. Desværre blev arbejdet præget af kompetencestridigheder og vel sagtens som følge heraf, kom slukningsarbejdet for sent i gang.

Under branden opdagede man, at fodermester Chr. Mathiesens treårige Søn Vagn var forsvundet. En omfattende eftersøgning gav intet resultat, og man måtte nu frygte, at den efterfølgende oprydning i brandtomten ville bringe hans lig for dagen. Frygten blev

til vished. Drengen fandtes i en krog af svinestalden, og ved siden af ham fandtes en forkullet tændstikæske. Ved et møde i retten i Middelfart d. 5. 7. 1939 anså man det for sandsynligt, at branden var forårsaget af drengen, som havde en forkærlighed for tændstikker. Ved branden omkom et antal svin, ligesom 500 tdr. korn blev flammernes bytte. En stor del af fodermester Mathiesens indbo blev reddet takket være Jens Jørgensen, Fredenslund, og havnearbejder Aage Jeppesen. De to mænd blev senere belønnet af forsikringsselskabet med en sølvske med inskription.

Udstykning i husmandsbrug.

Den 22. 6. 1939 solgte Willy Sørensen Karensminde til Statens Jordlovsudvalg til overtagelse d. 1. 4. 1940. Det var herefter meningen, at Karensminde skulle bestå som et reduceret landbrug på 40 tdl., medens den resterende jord skulle udstykkes til syv husmandsbrug. I de følgende måneder meldtes om frasalgs af mindre arealer, som dog ikke alle blev realiseret, og på et tidspunkt forlød det, at Karensminde skulle være landbrugsskole. Først d. 28. 3. 1940 - tre dage før de nye landmænd skulle overtage deres brug - fandt Jordlovsudvalget det på tide at få jorden fordelt. Der blev følgende syv husmandsbrug:

På sydsiden af vejen mellem Andelsskolen og Stensgaard fik Jens Grønhøj, født 1907 i Sejstrup, en parcel på 10 tdl. Ejendommen fik navnet Strandholt.

På samme vejside nærmere Stensgaard fik Anders Gunnar Andersen, født 1912 i Tåstrup, en 10 tdl. stor parcel. Vistnok uden navn.

På nordsiden af Bogensevej ved hjørnet grænsende til Stensgaardsvej fik

Ejnar Jørgensen, født 1913 i Fodslette, en 10½ tdl. stor grund. Ejendommen fik navnet Solvang.

Ved samme side, lidt nærmere Middelfart, overtog Jens Aage Hansen, født 1909 i Voldtofte, et areal på 14½ tdl. Denne ejendom kaldtes Nyvang.

På sydsiden af Bogensevej, grænsende op til Vestergårds jorder, fik Falle Iversen Lindberg, Erritsø, en 19 tdl. stor grund. Ejendommen kaldtes Nygård. Naboarealet mod Middelfart på 18 tdl. blev købt af Herman Henriksen, født 1917 i Kauslunde. Ejendommen fik navnet Højvang.

Endelig overtog Jens Koch Eskildsen, født 1912 i Ansager, et 15 tdl. stort areal mellem Karensminde og Jordemoderlodden. Den gård fik navnet Abildlund.

Herudover havde havearkitekt Ishøj fået en tillægsparcel på 5,2 ha og gartner Alexandersen, Middelfart, en parcel på 6 ha til land- og havebrug. De lå på sydsiden af Bogensevej vest for Højvang. Murer Gulløv, Strib, fik en byggegrund ved Jordemoderlodden, og gartner Frode Poulsen, Strandvejen, fik en parcel på 1,8 ha. Et areal på knap 2 ha, som Andelsskolen oprindeligt havde ønsket at købe, blev lagt til Karensminde's hovedbygning.

Nybyggerkoloni.

Gennem sommeren 1940 var håndværkerne travlt beskæftiget med at opføre de nye ejendomme, så de kunne stå færdige til indflytning inden vinterens komme. "Nybyggerkolonien" kaldte Middelfart Venstreblad området. En enkelt familie byggede først hønsehus og boede så midlertidigt i dette, indtil stuehuset var færdigt.

De første årtier forløb vel planmæssigt for husmændene. Hvor tidligere Karensminde kornmarker havde stået lavt og fattigt, der voksede nu husmændenes kornmarker tæt og frodigt, lød snakken blandt folk. Enkelte husmænd solgte ret snart; men de fleste blev boende. Men samfundet var i forandring, og nogle husmænd søgte arbejde ved siden af landbruget. Tiden løb fra de små landbrug, og gennem snart mange år har Middelfart nu bredt sig langsomt men ubønhørligt hen over de efterhånden nedlagte landbrugs marker med trafikantlæg og erhvervsbyggeri. Nygård er jævnet med jorden, og af Højvang står kun stuehuset tilbage. Af Staurby Marks større gårde er Bendixminde og Stensgaard forsvundet.

Karensminde's videre skæbne.

I april 1940 solgte gårdejer Søren Peter Larsen sin gård, Staurby Vestergård, og købte derpå Karensminde's hovedbygning. Den tidligere ejer, Willy Sørensen, købte omtrent samtidig hermed en gård i Børkop. I oktober 1943 afhændede Søren Peter Larsen Karensminde til overinspektør M. Mellemaard, Ha-

seris for 33,500 kr. Det var den ny ejers hensigt at tilplante det 5 tdl. store areal med frugttræer. Sidst i 1960'erne købte bygmester J. P. Koch Karensminde eller måske blot en del af den store have. Her opførte han omkring 1970 rækkehusbyggeriet Udsigten. Karensminde blev ved samme tid overtaget af Knud Stovgaard, forretningsdrivende i Middelfart, som ejede ejendommen frem til sin død i 1993.

Gårdens navn.

Karensminde er sandsynligvis opkaldt efter Karen Basse Fønss på Hindsgavl. Gården har givet navn til Karensmindevej, en lang smal grusvej, som tidligere løb omtrent fra Andelsskolen til Jordemoderloddén. På grund af de seneste års nybyggeri, er det nu kun en mindre del af denne strækning, som bærer navnet.

Karensminde's hovedbygning står endnu; men markerne, som engang omgav den, er stort set borte. De gamle fæstere hviler på Vejlbys kirkegård. Lige syd for Vejlbys kirkes våbenhus kan man - trods en hårdhændet fjernelse af gamle gravsteder - stadig se slægten Ole Olesens familiegravsted.

*Svinestalden
der brændte
25.5.1939.*

Foto:
Lotte Jørgensen
1937
(Alle fire fotos
er udlånt af
Middelfart
Byarkiv)

En drukneulykke.

Middelfart Avis d. 5te Juli 1861

Ved Strib-Røileskov lokalhistoriske arkiv/JR.

- Om den i Søndags Morges i Beltet her i Nærheden passerede sørgelige Begivenhed, der kostede 7 Familiefædre Livet, har Red. erfaret følgende, der støtter sig til den Forklaring, som den ene af de Reddede (Jørgen Larsen) har afgivet til Protocollen i et Forhør i Herredstinget: Fisker Mads Skovfoged i Baaring Fredsskov havde med nogle af de Mænd fra Baaring-Brenderup-Eggen, som arbejdede i Fredericia, sluttet Accord om at hente dem hver Lørdag og føre dem tilbage Søndag Aften. I Løverdags havde han saaledes hentet dem, og Aftalen var, at de efter at de havde besøgt deres Familier, skulde samles hos Mads Skovfoged Søndag Aften Kl. 6. Klokken blev dog 7 inden de kom af sted tilsøes; Veiret var ganske stille, men senere hen blæste det noget op, og da de havde Vind og Strøm imod, maatte de bruge Aarerne.

Efter at have roet i et Par Timer, vare de meget trætte, deels det uvante Arbejde og deels fordi de i forvejen havde haft et godt Stykke Vei at gaae (Jørgen Larsen og et Par Andre havde dertil baaret Kartoffler og andre Havesager for Gartner Pedersen); de bleve derfor enige om at tage ind til Land og faae en Forfriskning hos Hans Andersen ("Jordbær-manden") i Ny-skovhuset (VeilbySkov), og samtlige 9 Mænd nød 5 Pægle Brændeviin, 3 Kdr. Øl og 3 Portioner Smørrebrød. Da de spurgte, hvad de vare skyldige og Hans Andersen havde sagt, at det blev "lige 13 Sk. til hver", ytrede En, at "13" var et ulyk-

keligt Tal og foreslog, at de gav hver 1 Mk., saa kunde Hans Andersen give dem hvad han vilde for de overtallige Penge. Lidt efter kom Konen i Huset med en Flaske Brændeviin, en Kande Øl og en Portion Smørrebrød. Efter at Jørgen Larsen der-på havde skjænket en Snaps til Artillerist Niels Larsen og denne havde afslaaet at drikke Mere sagde han, at saa var det vedtaget, at naar En ikke vilde, saa skulde Ingen have Noget, hvorpå Flasken gaves urørt tilbage til Værtinden. Klokken omtrent 10½ gik de atter tilsøes; Mads Skovfoged sad tilroers og passede det ene Skjøde, Gartner Niels Petersen, der er født her i Byen og saaledes vant til Søen, passede det forreste Seil. Vinden var bleven stærkere og stik imod, saa de maatte krydse; de to første Vendinger gik godt, men ved den tredie kæn-trede Baaden heelt rundt saa Kjølen kom ivejret. Alle 9 Mænd kom dog op over Vandet, men det varede kun 1-2 Minutter, før de 6 vare forsvundne.

Jørgen Larsen, Artilleristen fra Jylland og arbejdsmand Niels Pedersen fik fat i Baaden, men da den flere Gange dreiede sig rundt, kunde de kun med Møie holde sig oppe; ved en af Dreiningerne forsvandt Niels Pedersen, som det antages, halvanden Time efter, at Ulykken var skeet. De to naaede omtrent en Time senere grundet Vand; de slap da Baaden og vadede iland, Artilleristen saa udmattet, at han ville være omkommen, dersom Jørgen Larsen ikke havde understøttet ham. Da de gik fra Stranden, begyndte det at dages; - hos en Mand ved Navn Svend i Røileskov bleve de venligt modtagne, han sørgede for deres Klæder og bragte dem tilsengs. Jørgen Larsen gik samme Dag hjem til sin Familie, og Artilleristen kom fra Striib over til Fredericia. - Den be-

klagelige Ulykke maa, efter hvad der foreligger antages at være skeet ved et heftigt Vindstød; Baaden var ikke overfyldt, den var god og stærk og stor nok til en Snees Mennesker. - De forulykkede efterlader en talrig Familie i meget fattige Omstændigheder, og der er derfor stor Opfordring til Godgjørenhed om at komme de Ulykkelige tilhjelpe. - Red. beder Enhver, som har en Skjærv at undvære, den være nok saa lille, om at yde den, for at lindre den bittre Nød og Graad, der er tilstede hos dem, der saa brat have mistet deres Forsørger.

Efter det derom udtalte Ønske vil jeg med Glæde modtage hvad medfølelse Medborgere i Byen og Omegnen vilde yde til de ulykkelige Efterladte.

Middelfart, d. 5te Juli 1861.

Claudius Madsen

Der dannedes en Indsamlingskomité bestaaende bl. a. af Claudius Madsen, Redaktør i Middelfart, Sognepræsten i Brenderup, Sidenius og Jørgen Andersen i Baaring.

Til de i Beltet den 30te Juni Forulykkedes Efterladte har jeg fra Hr. kongelig Skuespiller Manxius havt den Glæde at modtage hele Indtægten fra den af

ham i Mandags holdte offentlige Op-læsning med 39 Rd, for hvilken betydelige Gave jeg herved paa Enker-nes og Børnenes Vegne bringer Hr. Manxius den hjerteligste Tak. - Fra to Ubenævnte har

jeg endvidere modtaget 2 Rd. og 1 Rd., samt fra Mad. Kehlet i Kjøbenhavns 5 Rd.; Gdr. Jørgen Sørensen i Asperup 2 Rd., Gdr. Simon Chr. Simonsen i Asperup 2 Rd., fra Staurby (ved Laugsforsamling) 4 Rd., fra Aulby (ved Laugsforsamling) 2 Rd. Fra Hr. Justitsraad, Byfoged Mourier i Fredericia blev til komitéen indbetalt 104 Rd., hvoraf de 50 Rd. stammede fra Hs. Majestæt Kongen og 50 Rd. fra "allerhøjst-sammes Gemalinde" (Frederik d. 7. og Grevinde Danner, der var blevet informeret om ulykken under deres besøg i Fredericia og Strib i sidste halvdel af juli 1861).

De 7 Mand der druknede var: Fisker Mads Skovfoged, Baaringskov, Snedker Jørgen Larsen, "Sinesminde" i Brenderup Sogn, havde for egen Regning overtaget Bygningen af en Bro ved Fæstningsværkerne i Fredericia, han var i sit 49de Aar, havde været gift i over 25 Aar og efterlod sig 4 Børn, hvoraf 2 voksne Sønner i Amerika.

Gartner Petersen efterlader Enke og 4 små Børn (han ville til Fredericia for at sælge Havesager), Daglejer Niels Pedersen, Snedker Søren Sørensen og Ungkarl Niels Larsen, alle af Brenderup Sogn, samt Huusmand Mads Hansen af Holse Mark, Haarslev Sogn.

Sådan så "Nyskov" ud på ulykkestidspunktet, men her er det nye stuehus fra 1912 også med til venstre.

Landstingsmand Petersen-Røjle

Af Finn L. Fauk.

Mange borgere i Vejby-Strib kommune har gennem årene været engageret i politik. De fleste har haft deres virke i sognerådet, men nogle nåede at komme i amtsrådet. Dengang var Fyn delt op i tre amtsråds kredse, og Vejby-Strib hørte til Assens amtsråd.

Derimod var der kun en enkelt, der nåede helt til Christiansborg i København. Han opnåede endda at sidde i sogneråd, amtsråd, folketing og landsting. Det var Peter Nielsen Petersen, som boede i Røjle.

Han repræsenterede Det radikale Venstre, og han opnåede at blive landstingsmand under navnet Petersen-Røjle. Han døde i 1953, så mange af nutidens mennesker har aldrig kendt ham eller hørt om ham. Da han hører til blandt de største personligheder i Vejby-Strib kommune, må det være på sin plads at trække ham frem i lyset og fortælle om hans liv.

Hvem var Peter Nielsen Petersen ?

Peter Nielsen Petersen blev født d. 12. maj 1886 på en lille gård på Skrillinge mark som søn af gårdejer Peter Hansen Petersen og Kristine Petersen. Gården lå på det sted, hvor Lillebæltsskolen nu ligger. I familien var der fire børn, tre piger og en dreng.

Som skoledreng var Peter meget videbegærlig, og ville gerne lære en masse. Men som det var almindeligt dengang, kom han ud af skolen efter 7. klasse og skulle være bonde som sin far. Og han var stolt over at være bonde.

For at lære mere tilmeldte han sig Særslev Højskole og var elev der i 1905-06 og igen 1906-07.

Højskolens forstander, Rasmus Nielsen, kom til at betyde meget for den unge mand, som livet igennem var taknemmelig for de impulser, han fik af ham.

Peter Nielsen Petersen var tidligt blevet grebet af det politiske og folkelige røre inden for bondestanden. På højskolen fik han sin interesse for samfundsforhold, historie og litteratur skærpet, og han fandt interesse for Grundtvig og dennes kirkesyn. Tiden var præget af store politiske brydninger, og i 1905 blev det store Venstrereformparti sprængt, og Det radikale Venstre blev dannet. Den unge bonde blev begejstret tilhænger af det nye parti, der bl. a. gik ind for oprettelse af husmandsbrug, så flere unge landmænd kunne få eget landbrug, indførelse af grundskyld, så skatten i højere grad blev taget af jordens værdi i stedet for bygningernes værdi, valgret til kvinder og tjenestefolk, nedrustning samt åndsfrihed i skole, kirke og videnskab. Det var alle sammen sager, som passede til hans indstilling. Han meldte sig ind og gjorde sig hurtigt bemærket inden for partiet.

Fynboen drager til Nordjylland.

På Kålsbjerggård i Skrillinge tjente en ung pige fra Vust ved Fjerritslev, Else Katrine Jacobsen. Hun var opvokset i et grundtvigsk miljø. Hende blev Peter glad for, og i 1909 holdt de bryllup og flyttede sammen til gården Engholm i Vester Vandet i Hanherred. Men Peter Nielsen Petersen var fynbo og havde det fynske sind og den fynske form for humor, og han faldt slet ikke til i Nordjylland. Befolkningen stod meget langt fra ham politisk og havde en anden religiøs indstilling, så han tilsluttede sig den grundtvigske frimenighed i Klim, som lå langt fra gården i Vester Vandet.

Portræt af Petersen-Røjle. (Lisberg Foto, 1950)

Vejlby-Strib Sogneråd 1925. Siddende f. v. : Nis M. Skov, Strib, Niels Hansen Nielsen, Langtved, formand Peter Nielsen Petersen, Røjle, Henrik Jensen, Strib. Stående f. v. : Simon Hansen, Røjleskov ?, Chr. Andersen, Kustrup, Hans Peter Johansen, Strib, ? Christiansen, Korsbjerg, Jørgen Sophus Hansen, Røjleskov, kommunesekretær Th. Barløse, Røjle Mose, Jens Jac. Sørensen, Staurby.

Familien blev forøget med to børn, og efter 4 år besluttedes det at sælge gården og flytte tilbage til Fyn.

Bonde, men mest politiker.

I 1913 købte P. Nielsen Petersen en gård på 25 tdr. land i Røjle (nu Parallevej 14). Gården hed Skrivergården, men han brød sig ikke om navnet og brugte det aldrig, så efterhånden gik navnet i glemme.

I de radikale kredse på Fyn lagde man hurtigt mærke til den unge bonde. Han havde politisk tæft og var en dygtig taler. Hans taler vidnede om stor indsigt. Ganske vist havde han kun gået i skole i 7 år, men hans højskoleophold og ikke mindst hans selvstudium - hele livet læste han bøger og sugede viden

til sig - gjorde, at han senere blev betegnet som "en af de lærdeste, der er udgået af bondestanden." Hans taler var velformede, lyriske og havde en løftende fremstilling, som man ofte møder på højskoler.

Der var bud efter P. Nielsen Petersen til mange poster. I 1913 blev han folketingskandidat i Thistedkredsen, men da han flyttede til Fyn, trak han sin kandidatur. Senere blev han opstillet i Fåborg-kredsen og i 1920 i Sorø-kredsen.

I 1919 blev han bestyrelsesmedlem for Middelfart Venstreblad, en af de store radikale aviser. Ved valget i 1920 blev han ikke valgt, men blev første-suppleant, og da C. A. V. Slengerik pludselig døde i 1923, kom Peter Niel-

sen Petersen i Folketinget som hans suppleant. Ved valget i 1924 blev han ikke opstillet i Middelfart-kredsen, som havde haft Slengerik som sin kandidat. Man foretrak Oluf Steen, der var kendt som en behændig debattør og en vælgermødernes behersker. P. Nielsen Petersen blev i stedet opstillet i Bogen-se-kredsen, men blev ikke valgt.

Børnelammelse.

Som ca. 40-årig blev P. Nielsen Petersen ramt af børnelammelse eller polio, som det hedder i dag. Det var en meget frygtet sygdom, som man ikke kunne helbrede, da man ikke kunne finde den bakterie, der gav sygdommen. I dag ved vi, at det er en virus, der forårsager polio, og vi vaccinerer alle børn mod sygdommen. Hvis lammelsen ramte åndedrætsorganerne, betød det ofte døden. Lammelser i muskelgrupper kunne medføre invaliditet.

P. Nielsen Petersens søn Ejnar, kan huske, at hans far efter hospitalsopholdet var sengeliggende hjemme, og han mindes de mange elektriske apparater, der var i soveværelset. De skulle genoptræne de ødelagte muskler ved elektrisk stimulation. Faderen kom sig aldrig helt efter sygdommen, så han måtte bruge stok resten af livet.

Sognerådsformand.

I 1925 stillede P. Nielsen Petersen op til sognerådsvalget i Vejlbj-Strib og blev valgt. Muligvis var det hans politiske erfaringer, der gjorde, at han straks blev valgt til sognerådsformand.

Han beskæftigede sig med lokalpolitik i 15 år, fra 1925 til 1940. I løbet af den tid indtraf Stribs nedgangsperiode på grund af jernbanens og færgeoverfartens nedlæggelse i forbindelse med bygningen af Lillebæltsbroen. Det var derfor ham, der kom til at tage sig af de mange problemer, der opstod dengang.

Amtsrådsmedlem.

I 1935 blev P. Nielsen Petersen valgt til amtsrådet i Assens amt. Her fik han mange betydningsfulde poster. Han blev valgt til skoledirektionen og fik sæde i repræsentantskabet for Nordvestfynske Jernbaner og Fyns kommunale Telefonselskab. Endvidere kom han i tilsynsrådet for Nr. Åby Sparekasse.

Han fortsatte i amtsrådet i 15 år, til 1950. Han var da 64 år.

I Landstinget.

I 1940 kom P. Nielsen Petersen i Landstinget som stedfortræder for Johannes Vejstrup. Her fortsatte han til sin død i 1953.

Hvad var Landstinget? Det blev afskaffet for ca. 45 år siden, så det er ukendt for mange.

Indtil 1953 havde Rigsdagen to "kamre" - Folketinget og Landstinget.

Valget til Folketinget foregik ligesom nu, bortset fra at man skulle være 25 år for at kunne stemme.

Valget til Landstinget var mere kompliceret. Man skulle være 35 år for at have stemmeret. Landstinget bestod af 76 medlemmer, men de 19 blev valgt af det siddende Landsting. De øvrige blev valgt ved indirekte valg, dvs. at vælgerne ikke stemte på de personer, de ønskede valgt, men på valgmand, som så samledes efter valget for at vælge landstingsmedlemmerne. Valgperioden var 8 år, men hvert 4. år var halvdelen på valg.

Alle love skulle behandles i de to kamre, og de kunne kun vedtages, hvis begge kamre var enige derom.

Da P. Nielsen Petersen kom i Landstinget, var han ikke det eneste medlem, der hed Petersen. Derfor kaldte man ham Petersen-Røjle, og det var under dette navn, han blev landskendt.

Han gjorde sig hurtigt bemærket i landstingsgruppen, og han fik betydningsfulde poster. Han kom i finansudvalget og forsvarskommissionen, og desuden fik han sæde i Rigsretten.

I 1946 valgte den radikale landstingsgruppe ham til formand for gruppen.

Begrænset familieliv.

Når Landstinget var samlet, slog Petersen-Røjle sig ned i København. Rejsen fra Røjle til København var i 40'erne lang og besværlig, og der var megen ventetid. Så fra mandag aften til fredag eftermiddag opholdt han sig i København, hvor han havde et værelse på hotel "Westend". Dagen blev brugt til møder i Landstinget og udvalgsmøder, og aftenne tilbragte han oftest på Rigsdagens læseværelse, hvor han læste filosofiske, politiske og litterære værker eller talte med kolleger fra provinsen, som heller ikke kunne nå hjem om aftenen.

Når han var hjemme, skete det ofte, at der var bud efter ham til at holde foredrag, så familien så ikke meget til ham. Når han skulle holde foredrag, forberedte han det grundigt og skrev det ned, men for at han ikke skulle blive for bundet af manuskriptet, lod han det altid blive hjemme. Nu vidste han, hvad han skulle sige og kunne samtidig være spontan.

Han deltog ikke meget i gårdens drift. Hans søn Ejnar, som overtog gården efter faderen, kan ikke huske, at han har set faderen arbejde på gården. Den blev passet af karle og piger og familien. De 8 børn kunne også hjælpe godt til, og flere af dem fortsatte inden for landbruget, og som voksne forpagtede de på skift gården.

Hjerte problemer.

Da Petersen-Røjle blev ældre, blev han plaget af hjerte problemer. Muligvis var polioen medvirkende årsag dertil. Da det blev rigtig slemt, gik han til lægen, som stillede diagnosen: Angina pectoris, som er det latinske navn for hjertekrampe.

Det er en alvorlig sygdom med smertefulde anfald, som især kommer, når man anstrænger sig. Dengang kunne man ikke operere i hjertet, så lægen kunne kun ordinere nitroglycerin, som skulle tages, når smerterne blev for store.

Han måtte altså til at leve noget roligere. Det har været svært for den aktive og flittige mand.

Svanesangen.

I 1953 behandlede Rigsdagen en vigtig sag: Den nye grundlov. Den indeholdt bl. a. kvindelig arvefølge til tronen og nedlæggelse af Landstinget. Petersen-Røjle var sit partis ordfører, og han holdt en tale, som blev meget omtalt i alle landets medier. Før han gik på talerstolen, sagde han til sine partifæller: Dette bliver min svanesang. Måske tænkte han på, at det var hans sidste store tale inden Landstinget blev nedlagt, men det blev hans allersidste tale inden hans død.

Efter talen blev han meget rost af landstingsmedlemmer fra alle partier. I talen sagde han, at han ville gå ind for den nye grundlov med de ændringer den medførte. men han kom også ind på, at lovgivning og partistyre aldrig måtte ensrettes og kvæle selvstændigheden hos det enkelte menneske. Det var tanker, han havde haft hele livet. I sit politiske virke tog han ofte selvstændig stilling, som ikke var helt efter partibogen.

Hans sidste tid.

Pastor Skjødt fra Vejlbj mødte Petersen-Røjle i København få dage efter den store tale, og Petersen-Røjle bad ham være gæst hos sig om aftenen. Ved den lejlighed talte han meget om døden, der ventede ham inden længe, og han sagde, at der ved hans begravelse skulle synges : O Vidunder-tro, du slår over dybet den gyngende bro" ("O Kristelighed" af Grundtvig).

Den sidste weekend han levede, tog han ikke hjem til Røjle. Han følte, at rejsen ville være for besværlig. I stedet opholdt han sig som sædvanlig i Landstingets læseværelse. Mandag eftermiddag må han have følt sig dårlig, for han gik til sit hotel for at hvile. Om aftenen fik han et kraftigt hjerteanfald, og den tilkaldte læge indlagde ham straks på Rigshospitalet. Man tilkaldte hans familie, da man skønnede, at situationen var kritisk, og Else Katrine Petersen og sønnen Ejnar begav sig om natten til København. De nåede frem til

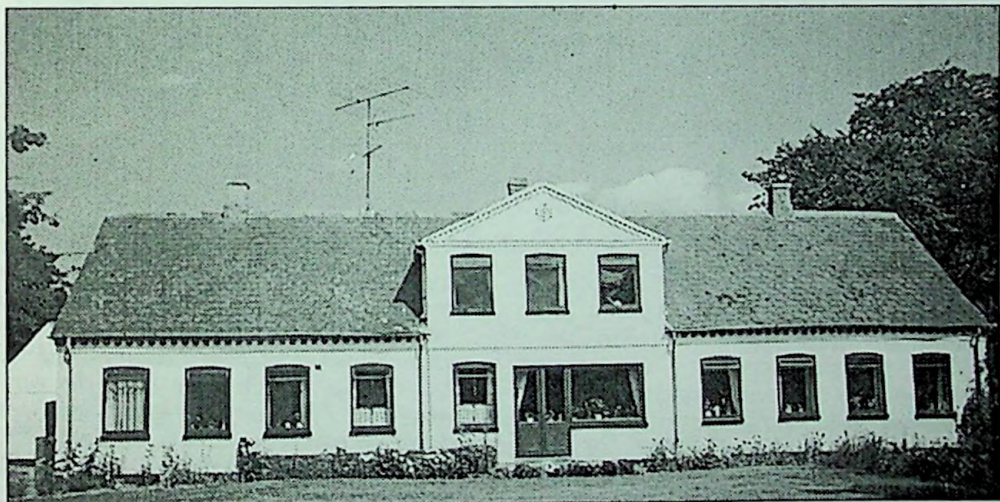
Rigshospitalet ved ottetiden om morgenen, men da var Petersen-Røjle død. Om eftermiddagen blev båret ført til Røjle.

Begravelsen fandt sted i Vejlbj kirke, hvor pastor Skjødt talte og forrettede jordpåkastelsen. Kirken var fyldt med familie og venner, og mange folketings- og landstingsmedlemmer havde fundet vej til Vejlbj. Også hans gamle højsko-leforstander, Rasmus Nielsen, der havde betydet så meget for ham, var med i følget. Hans grav findes i den østre del af kirkegården ud mod Vejlbjvej.

Som E. Lembche skriver i "Vort modersmål er dejligt":

Og årene, de rulle og skiftes om på jord, og vore navne glemmes som sne, der faldt i fjor...

Det er vor skæbne. Selv de største personligheder bliver glemt efter få år.

Petersen-Røjle's gård på Parallevej 14, Røjle, 1997.

Brev til H. C. Andersen fra pastor Ascanius, Vejlby.

Ved Harriet M. Hansens foredrag d. 21. april 1997 om Vejlbys kirkes ejere og præster blev lidt af dette brev citeret. Brevet stammer fra bogen "Breve til H. C. Andersen", Udgivne af C. St. A. Bille og Nikolaj Bøgh, København. C. A. Reitzels Forlag 1877.

Fra Pastor Ascanius.

Vejlbys Præstegaard den 4. October 1832.

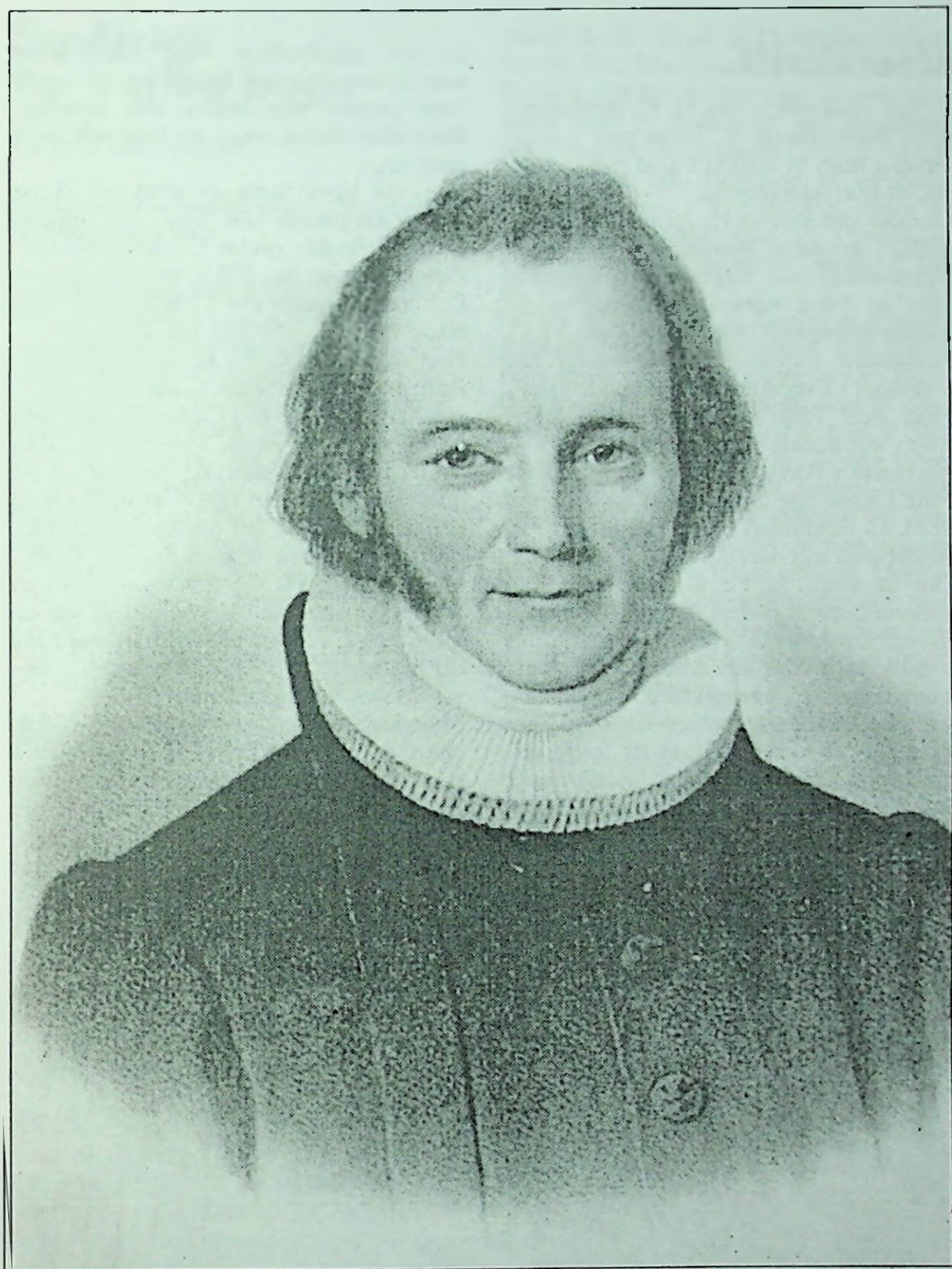
Høistærede Hr. Andersen!

Langt længere end jeg ønskede, har jeg ladet Deres venskabelige og fortrolige Brev af 25. Juli ubesvaret; men Aarsagen er den, at tvende Familier, hos hvem jeg haabede at faae Deres gamle Moder anbragt, først nu ved aldrende Frænders Død have faet Lejlighed til hendes Modtagelse, og at den ene af disse, med hvem jeg var trådt i Underhandling, trak sig tilbage, da jeg mente, at vi allerede vare komne Afgjørelsen nær. Jeg har derfor henvendt mig til den anden Familie, et Par midaldrende, men meget skikkelige Folk, der beboe et jordløst Huus, og som ere blandt mine nærmeste Naboer, ikke hundrede Skridt fra Præstegaarden. Deres Kaar gjør dem en tarvelig Leve-måde til Nødvendighed, og Brændeviin og Kaffe ere blandt dem ukjendte Luxusartikler; men troer De, at Deres Moder kan finde sig i en saadan Leve-måde, saa vil hun faae det, ligesom de have det selv: de ville yde hende Underholdning ved deres Bord, Varme i deres Stue, Vadsk og Tilsyn, som de og ville aflevere hendes Klædnings=Stykker i samme Stand, som de befindes ved Modtagelsen, imod herfor aarligen at erholde 45 Rbd. Skulde

andre Behageligheder tilsikkres Deres Moder, maatte disse særskilt betales. Kan og vil De nu erlægge denne aarlige Sum, saa vær af den Godhed at tilmelde mig det med et Paar Ord, da vi saa nok ved Hjælp af vor fælleds gode Ven, Guldberg, finde Lejlighed til at faae Mutter med sin Seng og øvrige Sager bragt hertil. Rigtigen at kjende Folk er en vanskelig Sag; dog anseer jeg med Grund den Familie, med hvilken jeg har talt, for saae retscaffen, at den stedse vil yde hende en kjærlig Behandling, som den ei heller er saa fattig, at det daglige, skjøndt tarvelige Udkomme skulde mangle den. Med megen Behagelighed, kjære Hr. Andersen, og ærende Deres sønlige Følelse har jeg i Deres Brev læst Skildringen af Deres Moders Forfatning; dog beder jeg Dem ret meget, lad ei Kjærligheden, men den nøgne Sandhed laane Farverne, og siig os det oprigtigt, om hun uden Tvang er at afholde fra Excursioner, om hendes Tøi kan overleveres hende selv til Varetagt o. s. v. Vel er der ikke her i Byen eller Sognet noget Udsalgssted for Drikkevarer, ligesom jeg og næppe troer, at der vil findes Nogen nedrig nok til at gjøre sig Fordeel paa hendes Svagheds Bekostning; men det lille Sladdrehul, med alskens Pak fyldte Middelfart er ei langt, kun 3/4 Mil borte, og saare ubehageligt vilde det være for os Alle, om vi her skulde see det fortsat, som vi i Odense søge at afværge.

Jeg har saaledes efter Evne opfyldt min Commission og sagt min Mening om denne Sag, har derfor Intet at tilføie uden de hjerteligste Ønsker for Deres Sinds muntre og rolige Stemning og Deres Muses lykkelige Frugtbarhed, til hvilke Ønsker jeg endnu føier de venskabeligste Hilsener fra min desværre stedse skrantende Hustru og hendes i Længhed og Tyndhed visse andre Folk lignende Mand.

Deres hengivne - H. Ascanius

Pastor Henrik Chr. Ascanius (f. 9. 2. 1788, d. 20. 2. 1857)

Efterskrift.

Vi har undersøgt, om H. C. Andersens mor, Anne Marie g. Jørgensen i 1818 virkelig kom til Vejlbj ? Det må vi fastslå, at hun ikke gjorde.

Ganske vist skriver dr. phil Paul Elsner 1932 i en serie kronikker i Middelfart Venstreblad om Vejlbj sogn følgende efter at have nævnt Krigergraven på Vejlbj kirkegård: "Her ligger også H. C. Andersens Moder, som Digteren har forevigt i Eventyret "Hun duede ikke". Hun nød Pleje og Forsorg i Vejlbj Sogn, og trofast sendte Sønnen til Sognepræsten Penge for hende." Mon ikke Paul Elsner har læst bogen med brevet til H. C. Andersen og så draget en forhastet slutning deraf ?

Det er klart, at H. C. Andersen har skrevet brev til pastor Ascanius om moderen, og denne kontakt til Ascanius er måske formidlet af deres fælles ven, oberstløjtnant Høegh-Guldberg, som var H. C. Andersens mæcen i Odense. H. C. Andersen var ved at forberede sin lange udenlandsrejse, der varede fra 22. april 1833 - 3. august 1834 og var måske bekymret for moderen, der

jo var alkoholiker og ustandselig sendte ham bønligge breve om at sende flere penge; hun kunne selv hverken læse eller skrive, men en bekendt førte pennen.

Men de tørre facts er altså, at Anne Marie Jørgensen var "lem" på Stiftelses-Doctors Boder under Graabrødre Kloster i Odense fra 1825, at Christian d. 8. besøgte hende der i 1832, og at hun døde dér d. 7. oktober 1833!

Kort før jul 1833 fik H. C. Andersen i Rom brev fra familien Collin om moderens død, og Edvard Collin skriver: "Jeg kan ikke trøste Dem, kjære Ven ; den Tanke, at De bestandig har været en god Søn, der i den nye Sfære, De kom i, ikke forglemt sin gamle fattige Moder, maa være trøstende for Dem". Hertil svarer H. C. Andersen: "Nu er jeg da ganske ene i Verden ! Det var en Velgjerning af vor Herre, hun var svag og hjælpeløs". Det har simpelthen været en stor lettelse for ham.

Man kan undre sig over, hvorfor Christian d. 8. besøgte H. C. Andersens mor, mens han var guvernør over Fyn og boede på slottet i Odense som kronprins.

Rektor Jens Jørgensen, Slagelse har for flere år siden udkastet den teori, at Christian d. 8. og komtesse Elise Ahlefeldt-Laurvig var H. C. Andersens biologiske forældre, mens skomagerfamilien Hans og Anne Marie Andersen kun var "adoptivforældre" for det begavede barn, Hans Christian Andersen.

Jens Jørgensens to bøger om dette emne: H. C. Andersen - en sand myte, 1987 og H. C. Andersen - Erindringer, 1988 er virkelig interessant læsning, selv om lærde folk afviser teorien.

K.F.

Illustration af Vilh. Pedersen til "Hun duede ikke".

Småtræk fra Vejlbysogn

af

Dr. phil. Paul Elsner

**Middelfart Venstreblad 23. og 24.
November 1932**

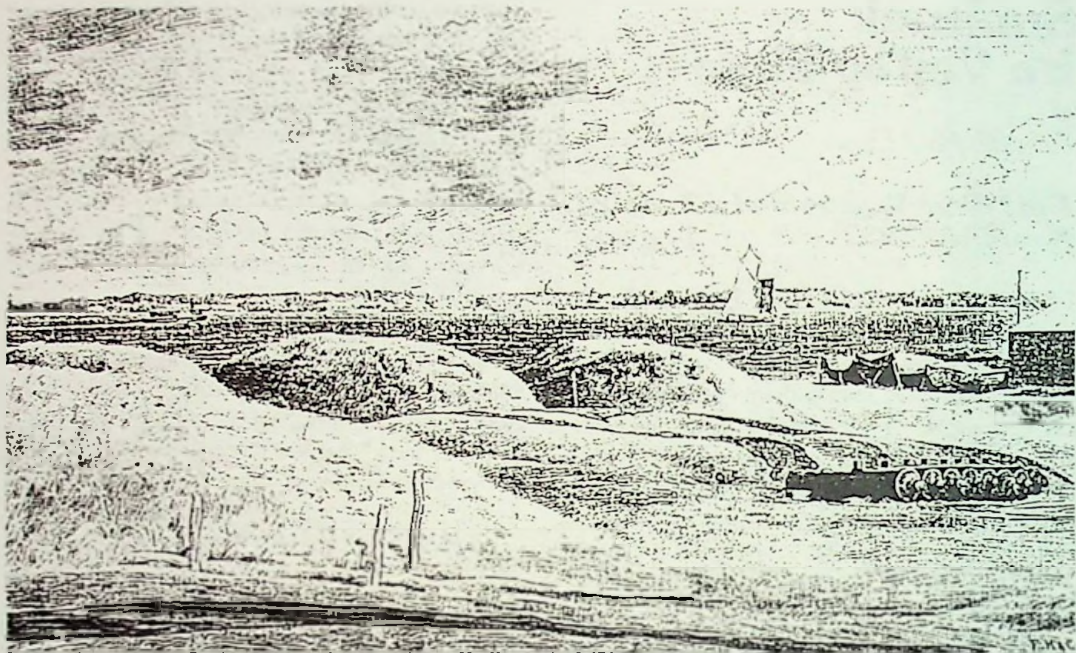
I 1848 var der paa Strib bygget Skanser, men der manglede Kanoner til dem. Da General Wrangel den 3. Maj, eskorteret af en Bataillon Gardeskytter, nærmede sig Fredericia, gik Kommandanten, Oberst Krag, med en af Byens mest fremragende Jøder, Major Hirsch af Borgervæbningen, ham i Møde. Kommandanten ville overrække Generalen sin Sabel. Denne blev tilbageleveret, og han fik Lov til at forblive i Byen i Modsætning til Major Hirsch, der samme Eftermiddag overførtes til Strib. Ved Billes Bombardement af Fæstningen den 8. Maj 1848 blev Strib Færge-

gaard skudt i Grus og Middelfart udsat for et Bombardement fra et ridende Batteri, der fra Erritsø var bleven dirigeret ned til Bakkerne ved Snoghøj. 1667 havde Borgmester Roland i Middelfart fået kgl. Bevilling til at have Færgegaarden i Forvaltning mod at give Kongen aarlig 50 sl. Dl. Præsterne i Vejlbysogn fik af "Gæsteriet" aarlig 2 Dl. og ½ Td. Aal.

I 1834 betalttes der til Ejeren af Færgegaarden og Færgebroerne for deres Benyttelse af enhver Person over Bondestanden 2 Sk., af hver Bonde eller Almuemand 1 Sk., for en Kuffert 2 Sk., for et Kvæghoved eller en Tjende Korn 1 Sk., en Postvogn eller anden aaben Vogn 3 Sk., for en Møllesten 24 Sk. Militære, Lodser, fattige og Fredericias Indbyggere skulde frit overføres. Vogne med Humle og Jydepotter, Bønder, der på Torve- og Markedsdage bragte Fødevarer til Fredericia, var fritagne for at svare Bropenge.

Feltvagtens tidsfordriv ved Strib Færgegård. Tegning af Carl Bøgh (Illustreret Tidende 1864).

Skanserne ved Strib Odde.

Tegning af Karl Jensen (Danmark i Skildringer og Billeder v. M. Galschiøt, 1887)

Ved Fredericias Bombardement fra den 15. til 19. Maj 1849 sejlede Dampskibet "Caroline Amalie" uafbrudt med Færger paa Slæb fra Fredericia for at føre Kvinder og Børn til Fyn. Ogsaa Kvæg stuvedes sammen i Pramme og førtes over for at blive bragt til de større Gaarde mellem Strib og Odense. Tusinde af Flygtninge kæmpede, ligesom en stor Flok Zigøjnere med syge Børn, under aaben Himmel. Det var en Lykke, at Flugten ikke faldt i Vinteren, som paa dette for Vejret saa udsatte Sted kan være meget haard. Saaledes laa den 22. Marts 1872 Sneen tre Alen høj henimod Strib.

Fjenden viste Humanitet, idet disse Flygtninge ikke blev foruroliget af et eneste Skud fra Batterierne ved Hannerup og Sandal. Med Trainvogne og Sognefogdernes Ægtvogne blev Flygtningene ført over til Fyn. I enhver rummelig Stue blev der trukken Lagner

paa langs og tværs. Saaledes vandt man Løjligheder for 4 Familier. I Røjle mødte Lars Munch hos Jens Jensen 38 Mennesker, der var indstalleret i Storstuen, hvor i Forvejen laa 32 "Jenser". Efter 2 Dage blev alle disse Mennesker bragt videre.

Mellem de Flygtninge, der i Nærheden af Billeshave blev sat i Land, befandt Jørgen Prip med Familie sig. Han var dengang bosat i Fredericia, men stammede fra Middelfart, hvor Familien Prip havde levet fra Slutningen af det 17. Aarhundrede.

Den i Nærheden af Billeshave landsatte Jørgen Prip fandt Arbejde ved Billeshaves Landgangsbro, hvortil al Trafik til og fra Fæstningen efterhaanden kom til at gaa. Et lille Stykke fra Kysten boede her Niels Snedker. Uagtet denne foruden sin egen store Familie i Forvejen havde 2 flygtede Familier i sit lille Husmandshjem, fik Familien Prip dog

Plads inde i en Lade. Stedet laa mellem Bakkerne, hvor ingen Kugler kunne naa, hvor Lærkernes glade Sang ikke forstyrredes af Kanonernes fjerne Drøn fra den besejrede By. Skønt Niels Snedker var over de 50, havde han sine Skjulesteder, af Frygt for at blive presset til Militærtjeneste. Da Landingsbroen ved Billeshave var opdaget og blev beskydt af Tyskerne, samlede Faderen en Dag sit Værktøj og sagde til sin Søn: "Kom nu, Laurids, og lad os gå hjem."

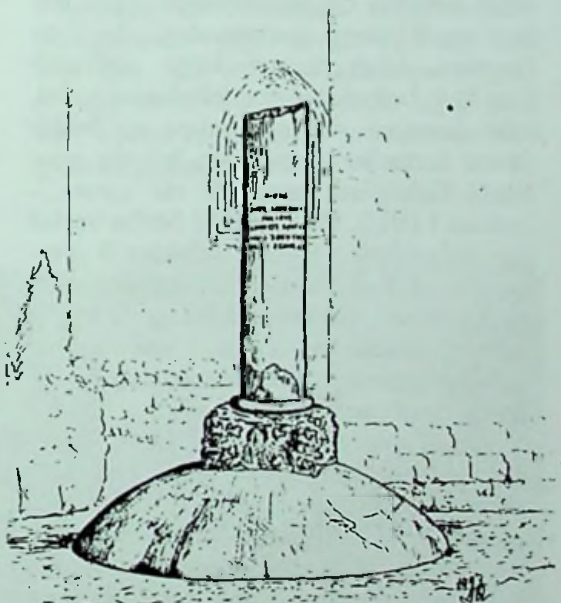
De Saarede, som bragtes af Færgerne, blev baaret til Ambulancetelte eller til Billeshave. Billeshave, som i 1655 skal have været bygget af Rigens Marsk, Anders Billes Enke, ejedes i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede af Niels Jul. Eibe, der byggede Cathrinebjerg i 1808. Dengang hørte 357 Tønder Land og 28 Fæstehuse til Gaarden. 1820 købte Major Rahlff Billeshave for 10.000 Rdl.

Majoren og hans Familie viste de saarede opofrende Pleje.

Ved Fredericias Bombardement var af den civile Befolkning kun to Købmænd bleven tilbage, af hvilke den ene var Fallent og vovede Livet for at komme paa Fode igen. Desuden to Søstre, Enkemadammerne Møller og Heinsensom vaskede for Soldaterne. Begge blev straks de første Dage dødelig saaret af en Granat og ført til Billeshave, hvor de døde.

Den senere Kong Christian den Niende laa under Treaarskrigen med Hestgården i Indkvartering hos Gaardejer Poul Clausen i Kauslunde. Han kom ikke i Kast med Oprørerne og havde et godt Lov paa sig i Middelfart. Da han senere som Konge i Strib blev modtaget af Vends Herreds Embedsmænd, Præster og Vejlbysogneraad, vendte Kongen sig rask mod Bønderne, som han til

hver enkelt sagde nogle venlige Ord. Han talte til dem om Høstvej og spurgte efter den gamle Poul Clausen, der desværre ikke var til Stede. Men Kongen sendte ham en Hilsen. Han havde ikke glemt sin gamle Kvartervært. Men heller ikke Fredericianerne glemte den Gæstfrihed, de havde fundet paa Fyn i disse tunge Tider. De dengang knyttede Venskabsforbindelser varede mange aar igennem. Hyppig var Fynboerne Gæster i Landsoldatens By, de kom i Skarer derhen, naar 6. Juli-Dagen skulde højtideligholdes, og hyppigt gik dens Indvaanere i Land paa Strib, dette havomskyllede Sted, som i alle Tider har været beboet af Søfarere, hvor Blæsten evig forfriskende vandrer mellem Kysterne, og som, takket være dens dejlige Beliggenhed, mere og mere udvikler sig til et af Danmarks skønneste Badesteder.

Mindesmærke på Vejlbys Kirkegård for de soldater, der døde på lazarettet på "Billeshave", afsløret 21. april 1858.

Tegning af John B. Larsen, 1997.

Strib Kirkegård

af Peter Dragsbo/Kirkebladet for Strib-Røjleskov sogn. Sommer 1997

For nogle år siden gennemførte kirkeministeren en lov om registrering af bevaringsværdige gravminder. Meningen er, at det stykke kulturhistorie, som vore kirkegårde også rummer, skulle sikres. Derfor er alle gravminder over 100 år automatisk fredede, mens menighedsrådene har ret til at trække på det lokale museum, og sammen med dette gennemgå kirkegården og udvælge gravminder til bevaring. Den endelige liste skal så godkendes ved først-kommende provstesynd.

Gravminder og gravsteder kan være bevaringsværdige af mange grunde. Der kan være gravminder, der er specielt egnetypiske eller i stil og udformning sjældne og interessante. Men der kan også være gravminder, der bør bevares, fordi de gravlagte personer har haft betydning for lokalsamfundet, eller gennem deres erhverv og livshistorie fortæller noget om by og egn. Strib Kirkegård hører til de nyere - indviet i 1910. På grund af Stribs vækst har kirkegården måttet udvides 3 gange - og der er i øvrigt det interessante, at skærenten mellem afdeling A og B viser voldlinien fra de ikke-færdigbyggede fæstningsanlæg omkring "Sophieodde" 1654-56!

Nogle af gravminderne på Strib Kirkegård er især interessante på grund af udformningen. For eksempel murer-mester P. C. Gulløvs familiegravsted, hvorpå er rejst en stele, udsmykket med farvede strandsten, sat i cement. Faderen Th. L. Gulløv var Stribs første bygmester (byggede bl. a. de første huse i Vestergade sammen med to sjællandske bygmestre), og sønnen, P. C. lavede selv flere af disse gravmin-

der, hvoraf kun hans eget er bevaret i dag. Et flot gravmonument med relief, udhugget i granit, er rejst 1941 over direktøren for Fredericia Kul- og Brændehandel, N. C. Nielsen, hans hustru Esther samt direktør Fabricius Nielsen. Dette gravsted fortæller også om en tid, da Strib i høj grad var sommer- og villakvarter for Fredericia. Og af de tidligere så almindelige marmorgravminder er der kun få tilbage, flottest gravkorset, der tidligere stod under det store træ vest for kirken - rejst over pastor em. Gadegaard fra Vindum-Brandstrup, og på den måde også et minde fra den tid, da Strib var de mange fhv. præsters by. Af særlig interesse er også den nu lille samling af gravminder, som gennem erhvervsbetegnelserne fortæller om Stribs storhedstid som jernbane- og færgeby. Her ligger baneformand O. P. Nielsen og remiseformand F. F. Clement (af den store lokale familie), samt "fhv. Bromand P. Jensen, f. på Røjle Mark 1851, død på Strib 1939". Det er nok ikke alle, der i dag kan gætte, at "bromanden" var den, der var ansvarlig for broklapperne ved færgelejerne.

Endelig er det klart, at nogle af de tidligere betydningsfulde stribonitters grave skulle registreres: medlemmer af sognerådet, de der byggede kirken osv. Alt i alt blev vi enige om at registrere en snes gravminder, deriblandt 3 gravsteder, som var værdifulde i deres helhed på grund af gravgitter, beplantning og lignende. - En uges tid efter var jeg med til at registrere gravminder på kirkegården ved Røjleskov kirke. Her var der ikke så mange interessante grave, men til gengæld gemt en lang række tidstypiske og kønne gravsten i lapidariet længst mod nord. Det er en udmærket løsning - men især på gamle kirkegårde bør man nok overveje at

lade også sløjfede graves sten blive stående på stedet, så kirkegårdene ikke bliver alt for pæne - selv om brugen af hele gravsteder går af mode. (eller gør det?).

Et gemt og glemt gravminde.

Efter at Peter Dragsbo havde afsluttet sin registrering af gravminderne har graver Lars Ziemann nu indrettet et smukt lapidarium (stensamling) på kirkegården ved indgangen fra Røjlemosevej. Samtidig fandt han en gemt og glemt gravsten, som nu også står i lapidariet. Inskriptionen lyder MA-SKINMESTER/ B. M. AUGUSTSEN/ FØDT 23.5.1910/ SKIBSFORLIST/ 7. 6. 1942. Hvem var B. M. Augustsen og hvem kunne fortælle hans historie? Det kunne Ruth Mattsson, og hun fortæller, at Bertel Augustsen var uddannet smed, fyrbøder og senere maskinmester fra Odense. Han var en sød, sjov og festlig fyr, men nåede ikke at stifte familie. Familien Augustsen boede Vestergade nr. 5, og faderen var broformand ved færgeoverfarten fra Strib, men da denne blev nedlagt i 1935, blev han forflyttet til Korsør med

tjeneste ved Storebæltsoverfarten. Familien Augustsen udlejede huset, og i 1950 kunne de vende tilbage til deres gamle hjem i Strib.

Om skibsføreriet, hvor Bertel Augustsen omkom, ved man, at han da sejlede med Ø.K.'s "KINA" i Atlanten. Skibet blev torpederet, og mandskabet kom i redningsbådene, men Bertel Augustsen mente ikke, at situationen var så faretruende, så han ville lige hente noget på skibet. Da sank det pludseligt og drog ham med i dybet - de andre blev reddet.

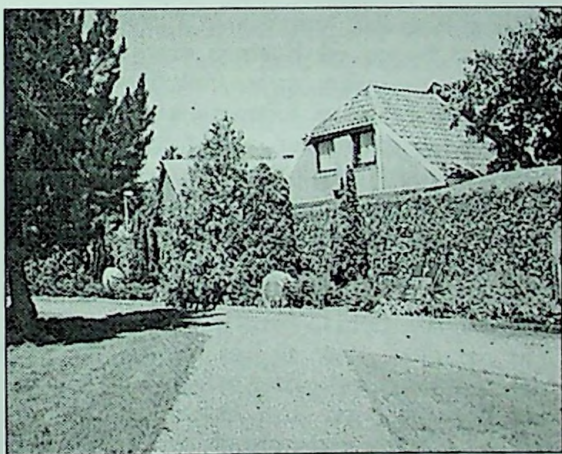
Hans skæbne kan minde om Hans Theodorsens, omtalt i BAVNEN 1995 nr. 1. Hans grav blev i 1970 hædret med bronceplaketten "Faldet i Danmarks Frihedskamp 1940-1945". Det burde Bertel Augustsens grav også have været, men på det tidspunkt har den nok allerede været sløjfet. Da man i 50-året for befrielsen holdt mindegudstjeneste i Strib kirke, blev der lagt blomster ved Hans Theodorsens grav 4. maj 1995, og det bør vi også gøre ved Bertel Augustsens gravminde ved given lejlighed.

K.F.

Strib kirkegårds nye lapidarium med murermester P. C. Gulløvs gravminde til højre.

Et gemt og glemt gravminde - maskinmester B. M. Augustsens gravminde i lapidariet.

Fattiggården "Fælleshaab"

Af Johnny Wøllekjær

Fattiggårdene på Fyn, Landbohistorisk Selskab, Kerteminde Museum.

Bygningen.

I størrelse og i antallet af sengepladser var der tre fattiggårde, som radikalt udskilte sig fra Fyns øvrige fattiggårde, nemlig Kvæmdrup, Vejlbj og Nr. Lyndelse. Alle tre blev opført i årene 1868-1869 og havde en belægningskapacitet på henholdsvis 80, 80 og 120. De var alle bygget i to etager, hvilket var et særsyn i datidens landbosamfund. Det var de færreste kommuner, der havde behov for så stor belægningskapacitet. Derfor var alle tre fattiggårde da også oprettet i fællesskab med flere kommuner. Den største, nemlig Nr. Lyndelse fattiggård, var således et fællesprojekt for ikke mindre end ti midtfynske sognekommuner.

Den originale arkitekttegning over Fælleshåb fattiggård, som Vejlbj og Asperup-Rørslev kommuner i fællesskab lod bygge på Kustrup mark lige ved sognegrænsen, er ved et tilfælde blevet bevaret på et loftsværelse. Denne tegning efterlader uvilkårligt det indtryk, at fattiggården repræsenterede en stærkt stiliseret og institutionaliseret fattigforsorg. På øverste etage, som var forbeholdt fattiggårdslemmernes soveværelser, fandtes en lang midterkorridor gennem bygningen. I underetagen var der gjort plads til bestyrerlejligheden, køkkenet, arbejdsværelserne og et par børneværelser. Derudover fandtes endnu et par soveværelser for fattiglemmerne i den vestre sidefløj. I alt var

der 30 større og mindre værelser. I en avisartikel fra fattiggårdens indvielse i 1868 blev de fattiges arbejds-, sove- og sygeværelser beskrevet som høje og lyse, og det hele bar præg af orden og renlighed.

Bygningerne fra Fælleshåb fattiggård ligger stadig på Kustrup Mark. Den rummelige hovedbygning har som de fleste fynske fattiggårde en simpel arkitektur uden nævneværdig dekoration. Med den søjlelignende udsmykning på hjørnerne må byggestilen nærmest karakteriseres som nyklassicistisk. De klassicistiske elementer underbygges yderligere af den klare symmetri imellem bygningens dimensioner og placeringen af døre og vinduer. Vinduerne virker næsten som søjler. Stilen er meget funktionel og er formentlig valgt efter bygningens formål. Bygningen har ikke så få fællestræk med tidens fabriksbyggeri.

Nogle husker dem endnu.

Det er hen på eftermiddagen denne dag i maj 1988. Uret på væggen slår sin faste monotone rytme og fylder dagligstuen med den ro og stilfærdighed, som ofte findes hos ældre mennesker. På spisestolen overfor sidder den 93-årige Ellen Jensen.

Hun virker synligt en smule utryk ved båndoptageren, som jeg har forsøgt at placere diskret i baggrunden. Ellen og hendes mand Niels Laurits var i perioden 1929-36 ansat som bestyrerpar på Fælleshåb fattiggård på Kustrup mark ikke langt fra Middelfart. Som samtalen former sig, åbner Ellen Jensen op for et univers befolket af samfundets stedbørn. Et persongalleri fyldt med subsistensløse landevejsriddere, drikfældige særlinge, affældige gamle og andre fattiggrå eksistenser, der havde resigneret og overgivet sig til det sociale sy-

stem. Alle disse skikkelser var endnu i 1930'erne en del af fattiggårdsmiljøet. "Vi havde en pige engang. Hun kom med et barn, der var næsten nyfødt. Hun var der en tid, men så løb hun derfra og lod barnet ligge. Jeg havde somme tider flere spædbørn, for jeg havde jo også mine egne. Hende her havde bare lagt dåbsattesten på barnet og var gået. Senere kom hun tilbage og hentede barnet.

.... Så var der en anden, der også havde et spædbarn. Hun var der sammen med sine forældre. Da barnet skulle døbes, ville præsten hverken have pigen eller hendes forældre med. Barnet var jo uægte, forældrene var omstrejfende, og pigen var "allemands-pige". Men her ville præsten altså hverken have moderen eller hendes forældre med i kirken, ja så måtte min mand og jeg af sted med barnet.

Det var ganske kort tid efter, at vi var kommet til Fælleshåb. Jeg er altså gudmor til dette barn.

....Beboerne havde det jo faktisk godt der, for de fik jo deres gode forplejning. De havde lægetilsyn regelmæssigt. Det var gammeldags, da vi kom, det vil sige, der var altså indlagt centralvarme,

men der var ikke elektrisk lys, da vi kom. De havde små tællelamper, som de gik rundt med. Der var halm i alle sengene. Så var hvidskurede gulve over det hele med sand på. Der var så mange lopper ! Vi var plaget af lopper, den første tid vi var der. Men efterhånden fik vi altså skuret gulvene og ferniseret dem; så var vi a` med lopperne i alle fald."

Da Ellen og hendes mand havde ansvaret for driften på Fælleshåb, var fattiggårdenes storhedstid for længst forbi. Det var nye tider med nye krav. Samtlige landets fattiggårde var enten under afvikling, eller også var de midt i en omstillingsproces. En proces, som fundamentalt forandrede det oprindelige idégrundlag.

Der blev nu opført særlige afdelinger for aldersrentemodtagere og/eller husvilde. Fattiggårdene fik efterhånden mere form af "alderdomshjem" eller "opbevaringsanstalter" end egentlige arbejdsanstalter, hvor beboerne skulle arbejde.

(Den omtalte præst må enten have været Mathias Hansen (1921-34) eller J. K. Skjødt (1934-65), red.).

Stribs første skole fylder 110 år.

Af Knud Madsen

I den sidste halve snes år har der flere gange været rejst tvivl om, hvornår Strib fik sin første skole. Man har ikke nået tidspunktet nærmere end 1885 - 1890. Nu ser sagen imidlertid ud til at være løst, og som så ofte ligger sandheden midt imellem. Af Middelfart Avis for den 19.11.1887 fremgår nemlig: "Fra 1ste Oktober er der i Strib oprettet en privat Skole med Tilskud fra Amtet

og Kommunen. Tidligere var Børnene henviste enten til at søge Kommuneskolen i Røile-Taarup eller tage til Frederits eller Middelfart, hvilket var forbundet saavel med store Besværligheder som ved større Pengeofre." - Skolevæsenet i Strib kan altså fejre 110-års jubilæum den 1.10. 1997.

Sagn.

Den lancetbladede tidsel kaldtes i Vejlbymand for "Stavrbymand" med henblik på plantens lighed med mændene fra Stavrbymand, der var "stive og stikkende". (Fynsk Hjemstavns. 1931).

Archaluis Kalaizian

Af Arne Schmidt Andersen

I dag kan vi dårligt lukke en avis op, uden at der står noget om flygtninge, flygtninge i Danmark, flygtninge i vor egen verdensdel, og der er flygtningeproblemer næsten overalt på jorden.

Første gang jeg husker, at jeg traf en flygtning var som barn i begyndelsen af 1930'erne. Der boede en skotøjsfabrikant Jensen på Rolighedsvej i Strib, et meget stateligt og agtværdig ægtepar, som man næsten kan se ud af billedet af dem. Mine forældre kom sammen med dem, og da de engang var på besøg i mit hjem, var Archaluis Kalaizian med, en ganske ung armensk pige, som fortalte en gruopvækkende historie om, hvordan hun som lille pige var undsluppet den skæbne, der var blevet de øvrige indbyggere i hendes landsby i Armenien til del.

Armenierne er jo et kristent folk, der bor midt i et muslimsk område i Mellemøsten. Hendes far var præst i hendes hjemby.

Der skete det, at alle landsbyens beboere blev drevet sammen i kirken af tyrkerne, der regerede over Armenien dengang. Tyrkerne vikled pigtråd rundt om kirken og stak derefter ild på kirken, så alle landsbyens beboere omkom.

Archaluis havde gemt sig i et skab, da tyrkerne gennede landsbyfolkene ind i kirken, og derved overlevede hun.

Hun var sammen med en anden armensk pige, Lydia Ingelizians kommet til Snoghøj Gymnasikhøjskole i 1932. En af skolens kvindelige ledere, Anna Krogh havde da været på en lang rejse til Ægypten og Mellemøsten, hvor hun i Djoubeil besøgte det danske børnehjem "Fuglereden", oprettet af Karen Jeppe

Hr. og fru Jensen fejrer guldbrillup på Rolighedsvej nr. 12.

Han var skotøjsfabrikant i Fredericia.

I nogle år formand for Indre Mission her.

(Udlånt af Lokalhistorisk Arkiv for Strib/Røjleskov sogn.)

(1876-1935), der i 1903 var rejst til Mesopotamien (Irak) for at hjælpe de forfulgte armenske kvinder og børn mod tyrkerne. Om Archaluis Kalaizians videre liv ved vi, at hun var i flere danske hjem, medens Lydia Ingelizians blev opsporet af sin mor, der var endt i USA, hvor de blev forenet.

Denne erindring om mødet med en armensk flygtning dukkede op, da jeg havde læst gartner Poul Christiansens spændende bog "Snoghøj Gymnasikhøjskole 1925-1958, Anna Krogh - Jørgine Abildgaard 1893-1993."

FORENINGENS ARRANGEMENTER I 1997

Mandag d. 22. september

kl. 19.30

Aulby skole

Skolebiblioteket

FATTIGGÅRDE PÅ LANDET

- SPECIELT "FÆLLESHÅB".

Maria Rytter fra Odense er en meget efterspurgt foredragsholder om emnet: Fattigforsorg.

Heldigvis for os har hun også forsket i "Fælleshåb" på Bogensevejen, som var den fattiggård, Vejlby-Strib sendte sine gamle, syge og fattige til. Maria Rytter vil bl.a. vise en video om "Fælleshåb" og fortælle om sine interviews med tidligere fattiglemmer derfra

Mandag d. 17. november

kl. 19.30

Strib Idrættsefterskole

Strandvejen 226

GENERALFORSAMLING OG

HVORDAN TALER MAN PÅ FYN?

Børge Jensen fra Tommerup har altid interesseret sig for fynske dialekter, og vil først fortælle om den nordvestfynske dialekt:

Middelfart-jysk. Derefter vil han bevæge sig rundt i det øvrige Fyn. Vi har fået Børge Jensen anbefalet som en morsom og underholdende foredragsholder

Vends '97 årbogen

Husk at bestille i god tid hos bestyrelsen - til
medlemspris

75.00

